

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Формування та реалізація депозитної політики
комерційного банку»**

Виконавець:

студентка ЦЗВФН

Кривошеєва Анна Олегівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Іоргачова Марія Іванівна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Банки в Україні відіграють основну роль у залученні депозитів як фізичних, так і юридичних осіб, а також в управлінні та обслуговуванні банківських рахунків від їх імені. Розміщення цих коштів також є важливим аспектом їхніх операцій, а депозитна діяльність відіграє важливу роль у виконанні цих функцій.

Важливість і функція цього аспекту полягає в тому, що ресурси банку в основному формуються за рахунок позикових коштів, а не за рахунок власного капіталу. Отже, фінансово-економічне становище банку, особливо в умовах конкуренції, залежить від ефективності його діяльності та точності формування депозитної стратегії та тактики.

Ефективність депозитної політики банку залежить від безлічі взаємопов'язаних факторів, що охоплюють економічні, фінансові, соціально-культурні, політичні, технологічні, демографічні та інші елементи. Ці фактори, поряд з різними ризиками, вимагають уваги не лише керівництва банку, а й провідних експертів. За таких умов все більшого значення набуває перспективне фінансове прогнозування, планування та управління депозитними операціями в банках. При формуванні депозитної політики банку вкрай важливо враховувати не лише унікальні аспекти діяльності банківської установи, але й вимоги та можливості її клієнтів, переважаючі фінансові та економічні умови ринку та загальну стратегію розвитку банку.

Значення депозитної політики у функціонуванні банків багато обговорювали численні вітчизняні та зарубіжні вчені. Значний внесок у розуміння цієї теми внесли: О. О. Власенко провів аналіз еволюції ринку депозитів фізичних осіб в Україні; В. Є. Волохата дослідила вплив депозитної політики на управління ресурсами банку; В. А. Ємець провів дослідження депозитної політики українських банків на сучасному етапі. Сучасний етап депозитної політики банків України досліджено Ю. В. Колесником та І. С. Земляковою, які розглянули сучасний стан та подальші перспективи пасивних операцій у банківському секторі економіки України. Ларіонова К. Л. та Донченко Т. В. проаналізували тенденції розвитку депозитного ринку України. Мельничук Н.Ю. та Ковальчук С.С. провели оцінку депозитної діяльності банківських установ щодо формування їх ресурсної бази.

Однак, сьогодні у світлі триваючого воєнного конфлікту в Україні та погіршення стану банківської системи існує нагальна потреба удосконалення механізму формування депозитної політики комерційних банків.

На наш погляд, впровадження депозитної політики, яка є адаптованою та враховує унікальні вимоги та навіть уподобання клієнтів, має потенціал збільшити суму депозитів і підвищити задоволеність клієнтів у більшій мірі, ніж жорстка політика, яка спирається на загальні пропозиції.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних основ формування та реалізації банківськими установами своєї депозитної політики і розробка, на цій основі, рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Завдання дослідження:

- 1) розглянути теоретичні підходи до визначення сутності депозитної політики комерційного банку;
- 2) розкрити фактори впливу на формування та реалізацію депозитної політики комерційного банку;
- 3) розглянути нормативно - правове регулювання депозитної політики в Україні;
- 4) дати загальну характеристику та проаналізувати динаміку та структуру фінансових ресурсів комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК»;
- 5) здійснити аналіз депозитних операцій та структури депозитного портфелю АТ «Ощадбанк»;
- 6) оцінити ефективність формування та реалізації депозитної політики комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК»;
- 7) застосувати методи регресійного аналізу щодо моделювання впливу депозитної політики банків на макроекономічні показники;
- 8) розглянути заходи щодо оптимізації депозитної стратегії комерційних банків;
- 9) визначити основні напрями підвищення ефективності депозитної політики комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК».

Об'єктом дослідження є процеси формування депозитної політики та надання депозитних послуг комерційними банками України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації депозитної політики комерційними банками України та розробка пропозицій щодо підвищення її ефективності на прикладі АТ «ОЩАДБАНК».

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі методи дослідження: аналіз, синтез (для дослідження теоретичних аспектів депозитної політики комерційних банків), табличний, графічний методи (для наочного відображення отриманих результатів), експертний метод (для огляду поглядів експертів щодо збільшення ефективності депозитної політики комерційних банків), кореляційно-регресійний аналіз (для дослідження впливу обсягу депозитів на макрофінансові показники України), коефіцієнтний аналіз (для оцінки показників ефективності депозитної політики банків).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, інструктивний матеріал, монографічні видання вітчизняних і зарубіжних авторів, дані статистичних збірників Національного банку України та банківських установ, періодичні видання, а також фінансова звітність комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок (без додатків), включаючи 17 таблиць, 6 рисунків, 4 додатка і список використаної літератури із 60 найменувань.

Публікації. Автором підготовлені тези на тему «Депозитна політика банків в умовах воєнного стану» для VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами», які були опубліковані в листопаді 2023 р.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти формування депозитної політики комерційного банку»* розглядаються теоретичні аспекти депозитної політики комерційного банку, спрямовані на досягнення поставлених цілей, а саме її формування та реалізація. У цьому розділі розглянуто економічну природу та принципи депозитної політики банку, а також аналіз факторів, що впливають на розробку та реалізацію такої політики. Проаналізовано нормативно - правове регулювання депозитної політики в Україні.

У другому розділі *«Аналіз формування та реалізації депозитної політики комерційного банку на прикладі АТ «ОЩАДБАНК»* була розглянута діяльність системно важливого українського банку АТ «ОЩАДБАНК». Для оцінки тенденцій, відхилень і поточного стану, особливо в умовах війни, проводилися комплексна оцінка депозитних операцій банку. Ретельно проаналізовано та оцінено ефективність депозитної політики банку.

У третьому розділі *«Напрями підвищення ефективності депозитної політики комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК»* розглядаються напрями підвищення ефективності депозитної політики АТ «ОЩАДБАНК». Проводилося моделювання для визначення впливу депозитних заощаджень на економічні показники України. Визначено основні проблеми депозитної політики українських банків. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності депозитної політики саме для системно важливих банків України, зокрема АТ «ОЩАДБАНК» з урахуванням складних умов війни.

ВИСНОВКИ

Провівши магістерське дослідження нами були зроблені наступні висновки.

1. Депозитна політика кожного банку – це унікальна пропозиція, яка враховує нормативно-правові вимоги. Щоб створити депозитну політику, яка приносить бажані результати, важливо враховувати потреби потенційних вкладників. Це передбачає створення інноваційних і конкурентоспроможних продуктів, а також супутніх послуг, орієнтованих на різні категорії вкладників. Крім того, необхідно розробити окрему політику саме для VIP-клієнтів. Для забезпечення успіху депозитної політики вкрай важливо реалізувати активну рекламну стратегію та інші відповідні заходи.

2. Депозитна політика банку формується та реалізується під впливом зовнішнього та внутрішнього впливу. Зовнішні чинники охоплюють грошово-кредитну політику центрального банку, рівень процентних ставок, стан фондового ринку та фінансових ринків, конкуренцію в банківській галузі та ступінь захисту державних вкладів. З іншого боку, внутрішні чинники складаються з програм лояльності, підходу банку до процентних ставок, кредитування фізичних осіб та бізнесу, спеціалізації та адаптивності банку, рівня інноваційності банку.

3. В роботі детально досліджено нормативно-правове забезпечення надання депозитних послуг у банку, де встановлено, що банки керуються Конституцією України, Господарським та Цивільним Кодексами України, Законами України, такими як: Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки і банківську діяльність» та іншими законами, а також положеннями, нормами та інструкціями, затвердженими НБУ.

4. Кваліфікаційна робота виконана за матеріалами комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК». АТ «Ощадбанк» — комерційний банк в Україні, акції якого повністю належать державі. Він є найстарішим банком у країні, що бере свій початок у 19 столітті, коли в Україні вперше з'явилися ощадні каси. Створений 31 грудня 1991 року Ощадбанк незалежної України був створений на базі українських установ колишнього Ощадбанку СРСР і згодом зареєстрований Національним банком. Зараз Ощадбанк є другою за розміром активів і кількістю відділень фінансовою установою на українському ринку, обслуговуючи близько 7 мільйонів клієнтів. З проведеного аналізу можна зробити висновок, що з 2019 по 2022 рік банк розширив свою діяльність, про що свідчить зростання загальної валютної суми на балансі на 8,06%, що еквівалентно 20099068 тис. грн. Це зростання включає збільшення зобов'язань на 17475699 тис. грн., або на 7,61%. Крім того, власний капітал банку зріс на 2612369 тис. грн, що більше на 13,36% порівняно з початком аналізованого періоду.

5. АТ «Ощадбанк займає лідируючі позиції та одним з його пріоритетних напрямів діяльності є саме депозитна діяльність. Депозитні продукти, що пропонуються для клієнтів банку, як фізичних, так і юридичних, дозволяють оформлювати строкові депозити і депозити на вимогу у національній та іноземній валютах. За суб'єктами залучення грошових ресурсів АТ «Ощадбанк» депозити фізичних осіб перевищують вклади юридичних осіб. Проведений аналіз розподілу рахунків клієнтів за секторами економіки показав, що основна частка залучених коштів клієнтів приходить на фізичних осіб. При цьому вона значно збільшується на протязі аналізованого періоду с 52,89% до 72,09%. Безліч галузей економіки зацікавлені у розміщенні власних коштів на банківських рахунках. Найбільшу частку у 2022 році серед них займають: енергетика – 6,25%, сільське господарство – 3,35%, торгівля – 3,76%, нафтогазова та хімічна промисловість – 0,46%, транспорт – 1,07%, послуги – 2,34%.

6. Проаналізувавши розраховані показники оцінки ефективності депозитної політики АТ «Ощадбанк», можна зробити наступні висновки.

Генеральний коефіцієнт надійності мав тенденцію до зниження на протязі аналізованого періоду. Це говорить про погіршення заходів банку у сфері залучення фінансових ресурсів, тобто робочі активи стають меш захищеними власним капіталом. Коефіцієнт фінансового левериджу є показником здатності банку отримати кошти з фінансового ринку. Його рекомендовано значення має бути у межах 1 – 20 одиниць. Цей коефіцієнт у всі роки, коливався від 9,65 до 11,15, що свідчить про зважену депозитну політику банку. У перші два роки показник ефективності операцій з процентними коштами, який оцінює ступінь компенсації процентних доходів банку його процентними витратами, лише незначно перевищив рекомендований поріг (>1). Це свідчить про те, що фінансова вигода банку від інвестування залучених коштів була мінімальною. Однак вже в 2021 та 2022 роках процентні доходи банку перевищили витрати відповідно у 2,67 та 2,98 разів, що є позитивною динамікою депозитних операцій.

Підсумовуючи, важливо визнати, що коливання показників депозитної діяльності АТ «Ощадбанк» протягом досліджуваного періоду ускладнює однозначну оцінку успішності їх депозитної політики.

Протягом 2019-2020 років різні показники незмінно свідчать про низьку ефективність депозитної політики АТ «Ощадбанк». Тим не менш, у 2021–2022 роках майже всі обчислені коефіцієнти показали помітне зростання ефективності зазначеної політики.

Отже, оцінка депозитної політики за усіма описаними кроками свідчить про середній рівень ефективності банку, також спостерігаються позитивні тенденції щодо стану основних коефіцієнтів та критеріїв. З метою підвищення прибутковості банку, його надійності необхідно звернути увагу на порядок формування та реалізації депозитної політики шляхом застосування передового вітчизняного та зарубіжного досвіду та оптимізації депозитного портфелю.

7. За допомогою методів регресійного аналізу та комп'ютерної програми Excel було виявлено суттєвий вплив депозитних заощаджень на економічне зростання України, крім того, спостерігається високий рівень впливу темпу приросту сукупних доходів домогосподарств в Україні, темпу приросту сукупних витрат домогосподарств в Україні та темпу приросту щорічних заощаджень домогосподарств на темп зростання реального ВВП України.

8. Для підвищення ефективності банківської депозитної політики слід удосконалити маркетингові механізми шляхом створення інституційного середовища, яке відповідає певним критеріям. Ці критерії включають рівні умови конкуренції між комерційними банками, боротьбу з монополізацією та обмеженням конкуренції, а також заборону будь-якої форми недобросовісної конкуренції. Крім того, важливо підкреслити заборону конкурентної боротьби за залучення клієнтів у межах клієнтської бази одного банку.

При дослідженні маркетингової тактики основною перевагою виявляються певні депозитні інструменти. Для індивідуальних клієнтів особливо перспективними є рахунки, спрямовані на пенсійні накопичення, витрати на житло та освіту. Водночас у сегменті корпоративних клієнтів рекомендуються гібридні рахунки, оскільки вони пропонують комбінацію властивостей поточного та депозитного рахунків.

9. Для забезпечення конкурентоспроможності, стабільності та надійності банки повинні дотримуватись певних принципів в проведенні депозитної політики. Ці принципи включають взаємну координацію депозитних, кредитних та інших операцій, а також диверсифікацію ресурсів для мінімізації ризиків. Крім того, банки повинні пропонувати конкурентоспроможні продукти та послуги, щоб залучити клієнтів. Для досягнення цих цілей кредитні організації повинні розробити комплексний комплекс заходів, який охоплює як фінансові, так і маркетингові інструменти. Ці заходи мають бути спрямовані на максимізацію ефективності управління депозитним портфелем та депозитною політикою.

Такі запропоновані заходи щодо покращення формування депозитної політики дозволять АТ «ОЩАДБАНК» підвищити ефективність управління депозитними коштами та іншими фінансовими ресурсами, а також знизити рівень ризику банківських операцій.

АНОТАЦІЯ

Кривошеєва А. О. «Формування та реалізація депозитної політики комерційного банку»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»

магістерська програма «Фінансовий та страховий менеджмент»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2023 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процеси формування депозитної політики та надання депозитних послуг комерційними банками України. Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації депозитної політики комерційними банками України та розробка пропозицій щодо підвищення її ефективності на прикладі АТ «ОЩАДБАНК».

У роботі розглядаються теоретичні основи та особливості формування та реалізації депозитної політики комерційного банку. Проведено аналіз основних показників діяльності банку АТ «ОЩАДБАНК» та визначена його місце на ринку банківських послуг. Досліджені особливості формування депозитних ресурсів банку та проведено оцінку ефективності їх використання комерційним банком АТ «ОЩАДБАНК».

В третьому розділі розглядаються основні напрями підвищення ефективності депозитної політики комерційного банку АТ «ОЩАДБАНК»

Ключові слова: комерційний банк, ресурсна база, фінансові ресурси, власний капітал, залучені ресурси, депозитні ресурси, депозити, депозитна політика, клієнтська база.

ANNOTATION

Kryvosheeva A.O. "Formation and implementation of the deposit policy of a commercial bank"

qualifying work for obtaining a master's degree in a specialty
"072 Finance, banking and insurance"

master's program "Financial and insurance management"

Odessa National University of Economics,

Odesa, 2023

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the processes of formation of deposit policy and provision of deposit services by commercial banks of Ukraine. The subject of the study is the theoretical and practical aspects of the formation and implementation of the deposit policy by commercial banks of Ukraine and the development of proposals for increasing its effectiveness, based on the example of the JSC "OSCHADBANK".

The paper examines the theoretical foundations and features of the formation and implementation of the deposit policy of a commercial bank. An analysis of the main performance indicators of the JSC "OSCHADBANK" was carried out and its place in the market of banking services was determined. The peculiarities of the formation of the bank's deposit resources were studied and the effectiveness of their use by the commercial bank of the JSC "OSCHADBANK" was evaluated.

In the third section, the main directions of increasing the efficiency of the deposit policy of the JSC "OSCHADBANK" are considered.

Key words: commercial bank, resource base, financial resources, own capital, attracted resources, deposit resources, deposits, deposit policy, client base.